

Література

1. Антонов В.Ф. Крайня необхідність в Кримінальному праві України / В.Ф. Антонов. – М.: ЮНІТІ-ДАНА, 2005. – 212 с.
2. Лісова Н. Місце крайньої необхідності у системі обставин, що виключають злочинність діяння / Н. Лісова // Вісник прокуратури. – 2006. – № 5. – С. 56-65.

УДК 343.214 (043.2)

Животівська В.В., студентка,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Катеринчук К. В., к.ю.н., доцент

ЗНАЧЕННЯ СИСТЕМИ ПОКАРАНЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Незважаючи на те, що тривалий час науці кримінального права для визначення переліку видів покарань, передбачених в Кримінальному Кодексі України (як Кодексі 1960, так і Кодексі 2001 рр.) використовується термін «система покарань», досі постає питання про доречність такого визначення. Вирішення цього питання потребує встановлення та доведення того факту, чи володіє наведений в кримінальному законі перелік певними системними властивостями.

Що стосується визначення і значення самого поняття «система покарань», то дискусії на цю тему є досить поширеним явищем, оскільки дослідники (А.А. Музика, О.П. Горох) переважно вважають терміни, що пропонує наукова література, не позбавлені недоліків, а тому потребують удосконалення [1, с. 94].

Необхідність і важливість вироблення науково-обґрунтованих методологічних підходів безпосередньої побудови системи покарань обумовлюється властивостями і ознаками, що характеризують її, як єдине системне утворення, а також її практичним значенням для сучасного кримінального права. Зокрема, це стосується окремих ознак системи, таких, як:

- взаємозв'язок;
- взаємообумовленість та органічна взаємозамінність її компонентів (безпосередньо видів покарань).

При умові ігнорування принципів побудови системи покарань у процесі її утворення, законодавець, а пізніше – суддя некоректно призначає покарання, і це призводить до того, що закріплені кримінальним законом види покарань лише формально вважатимуться структурними елементами цілісної системи з її подальшою низькою здатністю забезпечення дієвого функціонування та функціональної

спрямованості всіх елементів на єдиний результат [3, с. 102].

Згідно цього можна зробити висновок, що даний диференційований перелік покарань має забезпечити належне функціонування всієї цілісної системи покарань. Таке розташування видів дозволяє суддям визначати відносну тяжкість покарань, яка має значення не лише при заміні покарання іншим видом в порядку, визначеному КК України, але й при безпосередньому виборі окремих правил складання покарань за сукупністю злочинів і сукупністю вироків. Особливо це важливо у випадку поглинання менш суворого покарання більш суворим. Крім того, значення цієї послідовності полягає в орієнтуванні суддів при призначенні покарання в межах санкції статті.

Варто звернути увагу на позиції деяких науковців щодо необхідності та пріоритетності дослідження концептуальних понять кримінального права, таких як цілі покарання і система покарань. Наукові розробки, які мали б на належному методологічному рівні обґрунтувати взаємозв'язок та взаємообумовленість цілей покарання та результату функціонування сучасної системи покарань, є недостатніми та неповними [2, с. 111].

На сучасному етапі розвитку теорії кримінального права можемо говорити про недостатність в юридичній літературі узагальнюючих розробок, пов'язаних з оцінкою ефективності та практичного значення як окремих видів покарань, так і цілісного дослідження і створення окремої концепції оцінки ефективності існуючої системи покарань, з обов'язковим урахуванням кримінологічного (соціально-політичного), кримінально-правового та кримінально-виконавчого аспектів її функціонування.

Відповідно, аналіз ефективності дії системи покарань та визначення її практичного та теоретичного значення з огляду на її цілісність та єдність, є одним з пріоритетних напрямів наукових досліджень, в галузі кримінального права, для унеможливлення перетворення системи покарань на розрізнений перелік видів покарань, що не відповідатиме соціально-економічним та політичним умовам суспільства та держави.

Крім того, необхідно зазначити про можливість дослідження концептуальних основ побудови системи покарань, її подальшого удосконалення і дослідження як окремих видів покарань, так і системи в цілому, з можливим перетворенням існуючої системи в об'ємніше системне утворення.

Література

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 1022-VIII (зі змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 13 – Ст. 146.
2. Матишевський П.С. Кримінальне право України. Загальна частина: підруч. / П.С. Матишевський. – К: Юрінком Інтер, 2000. – 272 с.
3. Музика А.А. Злочинність і система кримінальних покарань: навч. посіб. / А.А. Музика, О.П. Горох. – К., 1997. – Ст. 123.